

Útmutató

a Világörökségi helyszínek

KIEMELKEDŐ EGYETEMES ÉRTÉK VISSZAMENŐLEGES MEGHATÁROZÁSÁNAK elkészítéséhez

2010. július

ICOMOS

BEVEZETŐ

A Világörökség Jegyzékbe felvett helyszínek közül számos nem rendelkezik olyan jóváhagyott Kiemelkedő Egyetemes Érték (KEÉ) Meghatározással, amely lényegi eszköz először 2005-ben került be a Működési Irányelvekbe és 2007 óta vált alkalmazottá.

Az Időszaki Jelentés második ciklusa, amely 2008-ban, az Arab Államok régiójában kezdődött meg, minden olyan helyszínnek, amely nem rendelkezett teljes értékű Kiemelkedő Egyetemes Érték Meghatározással, motivációt adott arra, hogy ezeket visszamenőleg elkészítsék. A KEÉ ezen visszamenőleges Meghatározásai egyértelmű és közös megértését adják a világörökségi helyszínen a Világörökség Jegyzékbe történt felvétele okainak, valamint a KEÉ hosszú távú fenntartásához szükséges kezelési módoknak. A Meghatározásokat a Világörökség Bizottság hagyja jóvá, ezáltal is továbbfinomítva a felvételkor megállapított KEÉ-t.

Jelen útmutató kijelöli azokat a javasolt folyamatokat, amelyek a KEÉ visszamenőleges meghatározásainak összeállításához, valamint a Világörökség Bizottsághoz jóváhagyásra történő benyújtásához szükségesek. Célja annak bemutatása, hogy ez a folyamat alkalmazható legyen a legtöbb helyszín esetében, azoknak az anyagoknak a felhasználásával, amelyek a felterjesztéskor is rendelkezésre álltak, valamint, hogy megvilágítsa, hogy a folyamat eredménye nagy előnyt jelent a világörökségi helyszínek védelemében, kezelésében és bemutatásában résztvevők, a Világörökség Bizottság és a Tanácsadó Testületek számára is.

A Tanácsadó Testületek és a Világörökség Központ célja, hogy ezen útmutatóra támaszkodva - igény esetén - támogatást és tanácsot adjon a Részes Államoknak a KEÉ Visszamenőleges Meghatározás elkészítésében.

ICOMOS
ICCROM
IUCN
UNESCO Világörökség Központ

2010. július

1. Mit jelent a Kiemelkedő Egyetemes Érték fogalma?

Az UNESCO Világörökség Egyezmény (a Világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló egyezmény), amely 1972-ben jött létre, elismeri a 'Kiemelkedő Egyetemes Érték'-kel (KEÉ) rendelkező helyszíneket. A Világörökség Egyezmény Preambulumában elismeri, hogy *“bizonyos kulturális és természeti javakat kiemelkedő jelentőségüknél fogva az egész emberiség örökségének részeként kell megőrizni”*. Az Egyezmény 11. cikkelye meghatározza, hogy a Világörökség Bizottság: *“összeállítja, vezeti és „Világörökség Jegyzék” néven nyilvánosságra hozza ... azon kulturális és természeti örökségek listáját, amelyeket kiemelkedőnek, egyetemes értékűnek tekint – az általa megállapított követelményeknek megfelelően. Ezt a jegyzéket naprakész állapotban legalább két évenként ismételtlen közzé kell tenni.”* Az Egyezmény azt is megállapítja, hogy a Világörökség Bizottság meghatározza a helyszínek Világörökség Jegyzékre való felkerülésének kritériumait.

A Résztes Államok, melyek a Világörökség Egyezményt ratifikálják, vállalják, hogy a területükön lévő, KEÉ-vel rendelkező helyszíneket megőrzik, ezzel hozzájárulnak az emberiség közös örökségének megővéséhez. A világörökség helyszíneket azzal ismerik el, hogy felvételt nyernek a 21 Résztes Állam képviselőiből álló Világörökség Bizottság () által vezetett Világörökség Jegyzékbe.

A KEÉ elve végigvonul a Világörökség Egyezmény egészén és minden olyan tevékenységen, amely a Jegyzékben szereplő helyszínekkel kapcsolatos. A KEÉ definíciója, melyet a Világörökség Egyezmény alkalmazására vonatkozó Működési Irányelvek tartalmaz, megállapítja, hogy:

“Kiemelkedő Egyetemes Érték alatt olyan kulturális és/vagy természeti jelentőséget értünk, mely különlegességével átlépi a nemzeti határokat és az egész emberiség jelen és jövő generációi számára közös jelentőséggel bír”.

A KEÉ koncepciójának ez az első megfogalmazása, amelyet az Egyezmény Működési Irányelveinek 2005-ös kiadásába illesztettek be először. A KEÉ definícióján sokat gondolkodtak, szinte az Egyezmény létrejöttétől kezdve. 1976-ban (a Világörökség Bizottság felállítása előtt) egy szakértői találkozó, melyet az UNESCO a Tanácsadó Testületei (IUCN, ICOMOS és az ICCROM) bevonásával tartott, megállapította, hogy mit ért KEÉ alatt és összeállította a KEÉ bemutatásához/bizonyításához teljesítendő kritériumrendszer első változatát. Egy 1998-ban, Amszterdamban rendezett Globális Stratégiai Találkozó a KEÉ következő definíciójára tett javaslatot: az egyetemes természetű közös vagy minden kultúra által osztott témákra adott kiemelkedő válasz. 2005-ben, a KEÉ koncepciójáról Kazanyban rendezett UNESCO szakértői tanácskozás megerősítette, hogy *“a KEÉ definícióját és alkalmazását/megvalósítását/gyakorlatát emberek hozták létre és az idők folyamán fejlődésen fog átmenni”*.

Miközben világörökségi helyszínek kerültek felterjesztésre, az örökség definíciói is folyamatosan változtak. Míg a természeti helyszínek felterjesztésének alapja viszonylag állandó volt, a kulturális örökség megfogalmazása idővel tágabb lett. Ez azt jelenti, hogy a Jegyzékbe történt első felvételek óta, az évek múlásával egyre tágabb körből választott helyszínek kerültek felterjesztésre és sok esetben felételre, a Világörökség Jegyzékbe.

Mind a természeti, mind a kulturális helyszínek esetében rögzített az, amit a Világörökség Bizottság KEÉ-indoklasként fogadott el a helyszín Világörökség Jegyzékbe történő

felvételekor. Egy helyszínnek a Világörökség Jegyzékbe történő felvételekor a KEÉ-t tehát a Világörökség Bizottság megközelítésmódja határozta meg, amelyet pedig a felterjesztést értékelő Tanácsadó Testületek véleménye alapozott meg.

2. Mi a Kiemelkedő Egyetemes Érték Meghatározása?

A KEÉ Meghatározás egy hivatalos meghatározás, melyet a Világörökség Bizottság fogad el, a helyszín Világörökség Jegyzékre történő felvételekor. 2007 óta, amikor egy helyszín Világörökség Jegyzékre való felvételére kerül sor, a Világörökség Bizottság elfogadja a KEÉ Meghatározást is, mely összefoglalja, miért tekinthető a helyszín Kiemelkedő Egyetemes Értékkel bírónak, hogyan felel meg a releváns kritériumoknak, az integritás és (kulturális helyszínek esetén) a hitelesség feltételeinek, és hogyan teljesíti a védelem és kezelés elvárásait a KEÉ hosszútávon történő fenntartásának érdekében.

A KEÉ Meghatározás tehát a Részes Államnak és a helyszín megőrzésében és kezelésében résztvevő feleknek egyaránt nagyon hasznos lehet. Nem csupán lehetővé teszi a helyszínnek a Világörökség Jegyzékbe történő felvételtől való állapotát egyértelmű megértését, illetve azt, miért tekinthető a KEÉ-t megtestesítőnek, de iránymutatást is adhat a kezeléshez azáltal, hogy megjelöli, a KEÉ fenntartásához a helyszín mely attribútumait kell megőrizni.

A Világörökség Bizottság és a Tanácsadó Testületek számára a KEÉ Meghatározás lényegi hivatkozássá vált a követő-figyelés, ezen belül az Időszaki Jelentések, a lehetséges *reaktív monitoring*, a határmódosítások, a helyszín nevét érintő változtatások és, szükség esetén, a helyszín Veszélyeztetett Világörökségi Helyszínek Jegyzékére történő felvétele szempontjából. Végül, a KEÉ Meghatározás egy helyszín Világörökségi Jegyzékről való törlésének hivatkozásául is szolgálhat.

A KEÉ Meghatározások tömören és standard formátumban kell készüljenek, függetlenül attól, hogy a helyszín felvételekor vagy utólag készültek. Segítik a helyszín értékének tudatosítását, irányt mutatnak a megőrzési állapot értékelésében, valamint tájékoztatást adnak a kezelés és a védelem számára. Miután a KEÉ Meghatározást a Bizottság elfogadta, az felkerül az UNESCO Világörökség Központ honlapjára.

A KEÉ Meghatározás fő részei a következők:

- a. Rövid összefoglalás
- b. A kritérium indoklása
- c. Az integritás meghatározása (minden helyszínre vonatkozóan)
- d. A hitelesség meghatározása (i és vi kritérium alatt felterjesztett helyszínek esetén)
- e. Védelmi és kezelési elvárások.

3. Mi a Kiemelkedő Egyetemes Érték Visszamenőleges Meghatározása és milyen jelentőséggel bír?

A Világörökségi Jegyzékre 2005-ig felterjesztett helyszínek közül sok esetében nem áll rendelkezésre a Világörökség Központ által jóváhagyott KEÉ Meghatározás és néhány esetben nincs jóváhagyott kritériumindoklás sem. Ez nem azt jelenti, hogy a KEÉ Meghatározással nem rendelkező helyszínek nem bírnak Kiemelkedő Egyetemes Értékkel, inkább azt jelenti, hogy a Bizottság által a felvételtől elfogadott KEÉ-t nem finomították elvárt formátumúra.

A visszamenőleges KEÉ Meghatározás olyan Meghatározása a KEÉ-nek, mely azon helyszínek számára készül, amelyek a Világörökség Jegyzékbe az előtt kerültek felvételre, hogy a KEÉ Meghatározásának követelményei 2005-ben a Működési Irányelvekbe kerültek. Ezen meghatározásoknak tartalmaznia kell a helyszín Kiemelkedő Egyetemes Értékét a Jegyzékbe történő felvételkor, amely a Világörökség Bizottság akkori döntése, a Tanácsadó Testület értékelése által megalapozva és a Részes Állam felterjesztése alapján történik. A visszamenőleges KEÉ Meghatározásokat a Világörökség Bizottság fogadja el.

Mivel a KEÉ meghatározások alátámasztják az Időszaki Jelentések folyamatát, és az átdolgozott Időszaki Jelentéshez kapcsolódó kérdőív számos kérdését a KEÉ Meghatározásra való utalással kell megválaszolni, alapvető jelentőségű a hiányok pótlása és a felvett helyszínek mindegyikére a Világörökség Központ által jóváhagyott KEÉ Meghatározás kidolgozása.

Ezt a célt a Működési Irányelvek állapítja meg, és a Világörökség Bizottság ezt 2007-ben újra megerősítette (határozat 31COM 11D.1): ha nem áll rendelkezésre KEÉ Meghatározás vagy ez nem teljes, a Részes Államnak az első Időszaki Jelentésben szükséges egy ilyen meghatározást javasolnia.

4. Attribútumok: minden Kiemelkedő Egyetemes Érték Meghatározás központi fogalma

A KEÉ Meghatározás kidolgozásában központi fogalom az attribútumok felismerése. A helyszínek KEÉ-jét bizonyos attribútumok hordozzák. Attribútumok lehetnek a helyszín fizikai elemei és lehet a fizikai elemek, a lényeg, a jelentés kapcsolata, valamint időnként a védelem és a kezelés a KEÉ fenntartásának érdekében szükséges kapcsolódó folyamatai is. A KEÉ és az attribútumok közötti kapcsolatot részletesen a hitelesség, integritás és kezelés fejezetek tárgyalják. Az attribútumokat tárgyalja a Működési Irányelvek 82., 83., 85., 88., 100-as és 104-es paragrafusa, valamint a 4-es és 5-ös melléklete. A KEÉ Meghatározásnak hivatkoznia kell a helyszín azon attribútumaira, melyek fontosak a KEÉ hordozásában.

5. Ki a felelős a Visszamenőleges KEÉ Meghatározás elkészítéséért, ellenőrzéséért és jóváhagyásáért?

Egy Visszamenőleges KEÉ Meghatározás elkészítése különböző felelősségi köröket érint. A legfontosabb felelősségi körök a következők:

- a. Ha a helyszín nem rendelkezik KEÉ Meghatározással, akkor annak első vázlatát a Részes Államnak kell elkészíteni (ideális esetben a Tanácsadó Testületek és a Világörökség Központ tanácsadása segítségével). Az Időszaki Jelentés második ciklusa lehetőséget biztosít ennek elvégzésére.
- b. A kész tervezetet a Világörökség Központba (VÖK) kell elküldeni, a formai teljesség ellenőrzésére. Amikor teljes, elküldik a Tanácsadó Testület(ek)hez átnézésre: a Természetvédelmi Unióhoz (IUCN) (a természetvédelmi helyszínek esetén) és a Műemlékek, Történelmi Együttesek Nemzetközi Tanácsához (ICOMOS) (a kulturális helyszínek esetén). A vegyes (természetvédelmi és kulturális) helyszínekre vonatkozó KEÉ Meghatározás tervezeteit a Természetvédelmi Unióhoz (IUCN) és a Történelmi Együttesek Nemzetközi Tanácsához (ICOMOS) is eljuttatják. A formai teljesség ellenőrzésének feltételeit az 1. melléklet tartalmazza.

- c. A Tanácsadó Szervek felülvizsgálják a Meghatározás-tervezeteket, és ha az ő véleményük alapján változtatások szükségesek, akkor erre javaslatot tesznek a Részes Államnak a Világörökség Központon keresztül.
- d. Az IUCN és/vagy az ICOMOS ajánlásai alapján átdolgozott KEÉ Meghatározást a Világörökség Központ döntéstervezet formájában előkészíti a Világörökség Bizottság számára.
5. A Világörökség Bizottság által jóváhagyott KEÉ Meghatározást ezután rögzítik a Bizottság hivatalos jegyzékébe és más kapcsolódó dokumentumokba.

Ezen folyamat leírása a 2-es számú mellékletben olvasható.

6. Hogyan készüljön el a Részes Állam KEÉ Visszamenőleges Meghatározásának tervezete?

A következő folyamat ajánlott:

1. A Részes Állam összegyűjti az alábbi, a Világörökség Jegyzékbe vétel időpontjából származó dokumentumokat:

- A Világörökség Bizottság eredeti határozata;
- A Tanácsadó Testület által a helyszínről készített eredeti értékelés;
- Az eredeti felterjesztési dokumentáció és bármilyen kiegészítő információ, amelyet a felterjesztési folyamat során nyújtottak be.

Amennyiben a Részes Állam nem fér hozzá ezekhez a dokumentumokhoz, a Világörökség Központ tud segíteni ezek elérhetővé tételében.

2. A Részes Állam először elkészíti a KEÉ Visszamenőleges Meghatározásának tervezetét, alapul véve az ezekben a dokumentumokban lévő információkat és a következő alapelveket:

- a) A KEÉ Visszamenőleges Meghatározásának tervezete dokumentálja a KEÉ-t, magában foglalva a felvétel idején a Bizottság által elfogadott kritériumok indokolását. Bizonyos esetekben ez el fog térni a Részes Állam által felterjesztett KEÉ-től, illetve felterjesztési dokumentumban javasolt kritérium-indokolástól.
- b) Az integritás és hitelesség felvételtkor feltételeit szintén dokumentálni kell, amennyiben ilyen értékelés készült és amennyiben ezek még jelenleg is érvényesek. Ha a felvétel idején egyikről sem készült értékelés (és ez vonatkozik a 2005 előtt felvett kulturális helyszínek integritására), vagy ha az integritás és/vagy hitelesség sebezhetőségei jelenleg ismertek (a Megőrzési Állapotjelentéseken vagy a Világörökség Központ jelentései alapján), a feltételeket a KEÉ Meghatározás-tervezet dátuma szerinti állapotban kell kiértékelni.
- c) A védelmi és kezelési elvárásokat a jelenlegi állapot szerint kell dokumentálni, de figyelembe véve a helyszín Világörökség Jegyzékbe kerülése óta felmerült kulcsfontosságú pontokat.
- d) A KEÉ Visszamenőleges Meghatározása amennyire csak lehet, a Bizottság döntése és a Tanácsadó Testület értékelése alapján kell, hogy készüljön. A felterjesztési dokumentáció által tartalmazott információt fel kell használni ennek gyarapítására, amennyiben a Tanácsadó Testület értékelésében vagy a Bizottság döntésében lévő

információ nem elegendő a kért meghatározás elkészítéséhez. Néhány meghatározott számú esetben további hiteles, jelenlegi, az alábbi 3. pontban megfogalmazott irányelveknek megfelelő publikációs forrásra is szükség lehet.

- e) Lehetséges, hogy a KEÉ Visszamenőleges Meghatározás minden kulcsfontosságú pontja a Bizottság döntéséből, a Tanácsadó Testület értékeléséből, a felterjesztési dokumentumból vagy – a természeti helyszínek esetében kivételesen –további megnevezett referenciából származzon.
- f) A KEÉ Visszamenőleges Meghatározásában jelölni kell a helyszín Jegyzékbe való felvételének dátumát, valamint a dátumot, amikor a Részes Állam a KEÉ Visszamenőleges Meghatározását vagy annak különböző részeit benyújtotta. A KEÉ Visszamenőleges Meghatározás Világörökség Bizottság általi elfogadásnak dátumát az elfogadáskor szintén jelölni kell.

3. Kiszámú esetben, a hivatalos dokumentumok (a Bizottság döntése, a Tanácsadó Testületek értékelő anyaga, az eredeti felterjesztés) nem elegendők a KEÉ Visszamenőleges Meghatározásának elkészítéséhez. Ilyen esetekben szükséges lehet megfelelő kiegészítő információ alkalmazása a KEÉ Visszamenőleges Meghatározás tervezetének elkészítéséhez.

A helyszínen kellő részletességgel bemutatásához, KEÉ-ének kifejtéséhez, valamint az ezeket hordozó attribútumok bemutatásához szükséges lehet a Bizottsági és a Tanácsadó Testületi anyagok kiegészítése a felterjesztési dokumentum Leírás és a Felterjesztés Indokolásának fejezeteiből. Azon kevés esetben, amikor a felterjesztési dokumentum különösen vékony, szükséges lehet a szöveg kiegészítése a nemzeti hatóságok által adott információ alapján vagy egyéb publikációkból. Azokban az esetekben, ahol kiegészítő információra van szükség a KEÉ Visszamenőleges Meghatározásának elkészítéséhez, olyan hiteles forrásokat kell használni, amelyek a felvétel idején rendelkezésre álltak. Természeti helyszínek esetében javasolt tudományos publikációk felhasználása, amennyiben ilyenek rendelkezésre állnak.

Az UNESCO Misszió vagy a Tanácsadó Testületeknek a felvétel idejéből származó jelentései csak abban az esetben használhatók, ha nyilvánosan is hozzáférhetőek. A Világörökség Bizottság egyéb hivatalos dokumentumaiból származó anyagok (mint például későbbi misszió-jelentések, Megőrzési Állapot Jelentések) különösen hasznosak lehetnek a védelmi és kezelési fejezetekhez, valamint az integritás és a hitelesség sebezhető pontjainak beazonosításához. Amennyiben a hivatalos dokumentumokon kívül más anyagot használnak, a hivatkozásnak szerepelnie kell a lábjegyzetben és az eredeti dokumentum másolatát be kell adni a KEÉ Visszamenőleges Meghatározás tervezetével együtt.

7. Útmutatás a KEÉ Visszamenőleges Meghatározás különböző fejezeteinek elkészítéséhez

A következő útmutatás a KEÉ Visszamenőleges Meghatározása összeállításához, sorba vesz minden egyes fő fejezetet:

7.1 Rövid összefoglalás

A rövid összefoglalás olyan meghatározás, amelyet fel lehet használni a helyszínen olyan leírására, amikor rövid leírásra van szükség, mint például az UNESCO Világörökség honlapján;(a) összefoglalja a tényeket tartalmazó olyan információkat, mint a helyszínen helyezkedése, léptéke és típusa, valamint (b) indokolja, hogy miért került felvételre a

Világörökség Jegyzékbe. Tehát ez egy átfogó meghatározás, amely sűrítve tartalmazza, hogy mi a helyszín, miért rendelkezik KEÉ-vel és mik a KEÉ-t tükröző fő attribútumai.

A rövid összefoglalásban meg kell próbálni összefoglalni a helyszínt azok számára, akik nem ismerik és megragadni a jelentését, valamint a hozzá kapcsolódó „történeteket”, illetve közvetíteni annak az esszenciáját, hogy miért rendelkezik KEÉ-vel és miért került felvételre a Világörökség Jegyzékbe. A rövid összefoglalás egyértelmű kell legyen, emlékeztető és ideális esetben inspiráló. Lehetővé kell tennie a helyszínt nem ismerők számára is, csak úgy, mint az azt jól ismerők számára, hogy azonnal megértsék a helyszín kiterjedését, jelentőségét és a védelem tárgyát. Releváns kell legyen politikusok, döntéshozók, tudományos szakemberek és a nagyközönség számára is.

7.2 A kritériumok indokolása

Ez a fejezet összefoglalja annak indokolását, hogy a helyszín miként teljesíti azokat a kritériumokat, amelyek alapján a Világörökség Jegyzékbe felvételre került. A helyszín minden egyes kritériumának meghatározása az egész KEÉ összefüggésében kell szerepeljen, minden esetben felsorolva a releváns attribútumokat.

Ahol a Bizottság a Listára felvételkor elfogadott kritériumindokolást, az elfogadott megfogalmazást szó szerint követni kell. Néhány kivételes esetben előfordulhat, hogy a Bizottság által elfogadott szöveg nem teljes mértékben adja vissza, hogy a helyszín miért felel meg az adott kritériumnak. Ezekben az esetekben fontos, hogy a Bizottság kritériumra vonatkozó döntése szövegéből ne töröljenek semmit, viszont magyarázó szöveg hozzáadható. Azonban bármely kiegészítés egyértelműen a Tanácsadó Testület értékeléséből eredő konklúziókon kell alapuljon és csak a Bizottság által korábban elfogadott kritériumhoz kapcsolódóan hozzáadható.

A KEÉ Visszamenőleges Meghatározásában új kritérium nem vehető fel. Amennyiben új kritériumokat javasolnak, ez csak új felterjesztési dokumentáció keretében lehetséges.

Amennyiben a Bizottság a felvételkor nem fogadott el kritériumindokolást, javasolni kell a helyszín felvételkori értékelésén alapuló indokolást. A szöveg nem csak azt kell tartalmaznia, hogy a helyszín hogyan felel meg mindegyik releváns kritériumnak, hanem azokat a specifikus attribútumokat is, amelyek ezen ideák hordozói. Gondot kell fordítani annak bemutatására, hogy a helyszín, mint egész hogyan fejezi ki az egyes kritériumokat és mely attribútumokon keresztül.

Mivel a kritériumok megfogalmazása az első definíció óta hét alkalommal változott, figyelni kell arra, hogy a felterjesztéskor érvényben lévő kritérium-megfogalmazást használják, ahogy azt a Működési Irányelvek megfelelő változata tartalmazza. A 3. melléklet tartalmazza a jelenlegi és számos korábbi kritérium-megfogalmazást.

Ha a felvétel óta a helyszínen a felvételkor elismert KEÉ-ét erősítő jelentős további felfedezések történtek, ezekre utalni kell a KEÉ Visszamenőleges Meghatározás tervezetben, feltéve, ha ezek a felvétel jelenlegi indokolásához kapcsolódnak. Ha a felfedezések nem kapcsolódnak a felvétel jelenlegi indokolásához, akkor normális esetben nem kell utalni rájuk a KEÉ Visszamenőleges Meghatározás tervezetében. Három lehetséges forgatókönyv van, amelyeket az alábbiaknak megfelelően kell kezelni:

- a) A felvételhez elfogadott indokoláshoz kapcsolódó jelentős további attribútumok felfedezése történt. Ezekben az esetekben ezen attribútumokra lehet utalni a KEÉ Visszamenőleges Meghatározásban. (Például: további jelentős régészeti anyag

felfedezése egy kulturális helyszínen vagy új ritka fajok felfedezése egy olyan természeti helyszínen, amely a biodiverzitása miatt került felvételre.)

b) A már elfogadott kritériumokhoz kapcsolódó további attribútumok jelentős felfedezése történt, amely azonban a felvételtől, jelenleg érvényes indokolásnál tágabb. Ezekben az esetekben meg kell egyezni a Tanácsadó Testülettel, és arról, hogy esetleg szükség van-e újbóli felterjesztésre vagy egy újabb helyszíni értékelő misszióra. (Példa lehet egy történelmi területen egy korábban nem ismert időszakból származó új réteg feltárása.)

c) A felvételtől elfogadott kritériumoktól eltérő jelentős további felfedezések történtek. Ezekben az esetekben újanevezés szükséges annak megítéléséhez, hogy ezek a felfedezések alapot adnak-e a Kiemelkedő Egyetemes Érték új kritérium irányába való kiterjesztésére. (Példa lehet jelentős biológiai felfedezés egy olyan helyszínen, amely a geológiai értékei miatt nyert felvételt.)

Amennyiben a helyszín új kritérium alatt újra felterjesztésre került, területi kibővítés, vagy kisebb vagy nagyobb határmódosítás történt, ezeket a változtatásokat számba kell venni és ez a KEÉ Visszamenőleges Meghatározásának tervezetének elkészítését is bonyolultabbá teheti (lásd lent).

7.3 Az integritás meghatározása

A Kulturális és természeti helyszínek integritása

Az integritás a természeti és a kulturális helyszínekre is érvényes, de a kulturális helyszínekre csak 2005 óta. Az integritás a KEÉ kifejezéséhez szükséges attribútumok teljességével/érintetlenségével kapcsolatos. A Működési irányelvek (88. paragrafus) megállapítja, hogy:

Az integritás a természeti és/vagy kulturális helyszín és attribútumai teljességének és érintetlenségének mérője. Az integritás feltételeinek vizsgálatához ezért szükséges annak értékelése, hogy:

- a) a helyszín milyen mértékben foglalja magában a kiemelkedő egyetemes érték kifejezéséhez szükséges összes elemet,*
- b) a helyszín mérete megfelelő-e a helyszín jelentőségét közvetítő jellegzetességek és folyamatok teljes körű bemutatására,*
- c) a helyszín (nem) szenved fejlesztésből adódó vagy gondatlanságból következő káros hatásoktól.*

Kulturális helyszínekre vonatkozóan az integritás a Működési irányelvek 89. paragrafusában javasolt következő szempontokat kell figyelembe venni:

- Teljesség = a KEÉ-t kifejező attribútumok jelentős részben a helyszínen belül található-e vagy a helyszín határain kívül
- Érintetlenség = vajon az attribútumok jelentős része jelenleg is megvan-e, egyik sem sérült*, valamint a közöttük lévő dinamikus funkciók továbbra is léteznek-e. (*romok esetében ez azt jelenti, hogy továbbra is alkalmasak a KEÉ kifejezésére).
- A veszélyeztetettség foka = a fejlesztés vagy gondatlanság milyen mértékben veszélyezteti az attribútumokat.

Mivel az integritás fogalmát kulturális helyszínekre vonatkozóan csak 2005-ben vezették be, számos helyszínre nem vonatkozott egyértelműen a felvétel idejében. A meghatározás így a mai helyzetet írja le, jóllehet magában foglalhatja az integritáshoz kapcsolódó kérdések implicit felismeréseit (pl.: az attribútumok feltételei) a felvételkor készített dokumentációkból.

Természeti helyszínekre vonatkozóan, az integritás értékelésének tartalmaznia kell a Működési Irányelvek 90. paragrafusában meghatározott definíciókat és minden természeti kritériumra (91-94. paragrafusok), mint a felvételkor releváns kritériumokra vonatkozó meghatározásokat. A természeti helyszínekre vonatkozó integritást, amennyire lehetséges, a felvételtől állapotnak megfelelően kell megfogalmazni.

Az integritásra vonatkozó részt a Működési Irányelvek útmutatásait követve kell megírni. A helyszín esetleges sebezhetőségi pontjait meg kell említeni. Ha a felvételtől állapothoz képest az integritás ismert módon változott, ezt jelezni kell. Negatív változás esetén – a kezelés fejezet alatt – kell megfogalmazni, milyen módon lehet azt enyhíteni.

7.4 A hitelesség meghatározása (csak a kulturális helyszínek esetében)

A hitelesség a helyszín attribútumainak azzal a képességével kapcsolatos, hogy milyen mértékben képes megfelelően, a valóság szerint és hitelesen kifejezni a KEÉ-t. A hitelesség fogalma csak azon kulturális és vegyes kategóriájú helyszínekre érvényes, amelyek az (i)-től (vi)-ig terjedő kategóriák alatt kerültek felvételre, és nem alkalmazható természeti helyszínekre (amelyek a (vii)-től (x)-ig terjedő kritérium alatt kerültek felvételre).

A hitelességre vonatkozó releváns hivatkozások találhatóak a Működési Irányelvekben a 79.-től a 86. paragrafusig, valamint a Működési Irányelvek 4. számú mellékletében. Fontos megjegyezni, hogy a Működési Irányelvek 82. paragrafusa szerint „a kulturális helyszín típusától, kulturális kontextusától függően a helyszínek értelmezhetők úgy, hogy megfelelnek a hitelesség feltételeinek, amennyiben kulturális értékeik (a felterjesztési kritérium elismerésével) a valóságot hiteles módon fejezik ki olyan attribútumaikon keresztül, mint:

- Forma és design
- Anyagok és alkotórészek
- Használat és funkció
- Hagyományok, technikák és kezelési rendszerek
- Elhelyezkedés és komplex környezeti kapcsolatok (setting)
- Nyelv és a nem-tárgyasult örökség egyéb formái
- Szellem és érzés
- Egyéb belső és külső tényezők.”

Jóllehet ezen attribútumok mindegyike nem vonatkozik minden helyszínre, viszont egyes helyszínekre más attribútumok is vonatkozni fognak. Azon attribútumokat kell figyelembe venni, amelyek KEÉ-t hordoznak.

A hitelesség rövid meghatározásának igazolnia kell, hogy az attribútumok hitelesen és a valóságnak megfelelően fejezik ki a KEÉ-t. Az esetleges sérülékeny pontokat meg kell említeni. Ha a listára való felvétel óta a helyszín hitelességére vonatkozóan változások történtek, azokat meg kell említeni. Negatív változás esetén – a kezelés fejezet alatt – kell megfogalmazni, milyen módon lehet azt enyhíteni.

7.5 Védelmi és kezelési elvárások

E fejezetben kell megállapítani, hogy hogyan teljesülnek a védelmi és kezelési elvárások, annak érdekében, hogy a helyszín KEÉ-je fennmaradjon. Tartalmaznia kell a védelem és kezelés kereteinek részleteit és átfogó kereteit, valamint a helyszín védelmére vonatkozó specifikus hosszú távú elvárásokat.

Ezt a fejezetet mindig úgy kell elkészíteni, hogy a helyszín jelenlegi aktuális állapotára vonatkozzon és a jövőbeli kezelésére is vonatkozzon. A Világörökség Bizottság hivatalos dokumentumaiból (mint a missziójelentések, megőrzési állapotjelentések) származó anyagokat figyelembe kell venni annak érdekében, hogy Világörökség Bizottság által támasztott követelmények beépüljenek.

A fejezet célja elsősorban a kezelés és védelem keretrendszerének meghatározása. Ennek tartalmaznia kell a szükséges védelmi eljárásokat, kezelési rendszereket és/vagy kezelési terveket (függetlenül attól, hogy jelenleg van-e használatban vagy szükséges-e a létrehozása), amely védi és megőrzi azon attribútumokat, amelyek a KEÉ-t hordozzák, valamint a helyszínt fenyegető veszélyeket és a helyszín gyenge pontjait. Itt kell felsorolni az erős és hatékony jogi védelem meglétét, egy jól dokumentált kezelési rendszert, amely tartalmazza a főbb érdekelttel és érintettekkel történő kapcsolattartást, a megfelelő munkaerő- és pénzügyi forrásokat, a bemutatás fő elvárásait (ahol releváns) és a hatékony és megfelelő követő-megfigyelést (monitoring).

Másodsorban, ez a fejezet kell felvázolja a helyszín hosszútávú védelmének és kezelésének kihívásait, valamint ismertetnie kell ezen kihívások kezelésének hosszú távú stratégiáját. Lényeges rámutatni a helyszínt fenyegető legnagyobb veszélyekre, valamint a helyszín sérülékeny pontjaira és a hitelességet vagy/és integritást érintő, kiemelt negatív változásokra, valamint megfogalmazni, hogy a védelem és kezelés hogyan kezeli ezen sérülékenységet, a veszélyeket és enyhíti a káros változásokat.

Mint a Világörökség Bizottság által elismert hivatalos meghatározás, a KEÉ Meghatározás ezen bekezdésének tartalmaznia kell a Résztes Állam - a helyszín hosszútávú kezelésének és védelmének érdekében megfogalmazott - legfontosabb kötelezettségvállalásait.

8. Hogyan kell a Visszamenőleges KEÉ Meghatározást elkészíteni egy sorozat-helyszín esetében?

Sorozathelysinek esetében a sorozathelyszín egésze kell rendelkezzen a sorozathelyszín minden elemét lefedő KEÉ meghatározással. Így tehát a meghatározást a helyszín egyes elemeinek vonatkozó dokumentációi alapján kell összeállítani. Néhány, a Jegyzékre egymás utáni részletekben felvett sorozathelyszín esetében ez azt jelenti, hogy az összes releváns, esetlegesen különböző üléseken született Bizottsági döntést figyelembe kell venni.

Ezen feltételek minden sorozathelyszínre vonatkoznak, függetlenül a helyszín nemzeti vagy nemzetközi voltától.

9. Mi történik, ha a helyszín bővítésre került vagy újrjelölték újabb kritériumok alapján?

Ha egy helyszínt bővítettek, akkor a KEÉ Meghatározásnak figyelembe kell vennie az eredeti felterjesztési dokumentumokat és a bővítési dokumentációt, lényegi módosítás esetében új felterjesztés készül, melyet az IUCN és/vagy az ICOMOS értékeli a bizottsági döntés előtt.

Ha egy helyszínt újabb kritérium alatt újra felterjesztettek, akkor a KEÉ Meghatározásnak figyelembe kell venni a legfrisebb bizottsági döntést és az IUCN és/vagy ICOMOS értékelését minden releváns kritérium esetében. Lehetséges, hogy a kritériumok értékelése különböző alkalmakkor történt meg.

Ilyen viszonylag ritka és valószínűsíthetően komplex helyzetek esetében, a Részleges Államnak hasznos a Világörökség Központ és a Tanácsadó szervek állásfoglalását kérni a Meghatározás első vázlatának elkészítése előtt.

1. SZ. FÜGGELÉK: VISSZAMENŐLEGES KEÉ-MEGHATÁROZÁS TERVEZET TELJESSÉGÉNEK ELLENŐRZÉSE

A dokumentáció teljességének ellenőrzését a Világörökség Központ végzi. Egy Visszamenőleges KEÉ Meghatározás tervezetének teljességi ellenőrzése olyan ellenőrzés, amelynek célja annak biztosítása, hogy a Meghatározás minden szükséges fejezete megvan és hogy szükségtelen hozzáadások nem történtek. A Tanácsadó Testületekhez értékelésre csak teljes Meghatározásokat továbbítanak: ha egy Meghatározás hiányos, a Résztes Államtól hiánypótlást kell kérni.

A teljesség ellenőrzése a Visszamenőleges KEÉ Meghatározás tervezet nyolc pontjára vonatkozik:

- 1) A Meghatározás tervezet hivatalosan került beadásra. A **”hivatalosan”** kifejezés azt jelenti, hogy egy nemzeti hatóság nyújtotta be, akár levélben vagy e-mailen. Az e-mailen történő benyújtás megengedett (ez alól kivételt képeznek a határon átnyúló vagy nemzetközi helyszínek). A tanácsadók, egyetemi oktatók vagy kutatók által közvetlenül beadott Meghatározás tervezet nem elfogadható.
- 2) A Meghatározás tervezetet a Világörökségi Egyezmény munkanyelvein, angolul vagy franciául nyújtották be.
- 3) A Meghatározás tervezetet elektronikusan nyújtották be, olyan formátumban, melyet a Microsoft Wordben lehet kezelni (.txt, .rtf, .doc vagy .docx formátumok előnyben). Természetesen előnyös a nyomtatott verzió is, de **az elektronikus verzió nélkülözhetetlen**. Annak érdekében, hogy elősegítse az ICOMOS vagy IUCN értékelés folyamatát, szükséges, hogy a Meghatározás Wordben olvasható legyen. A pdf formátumú file-ok benyújtóit meg kell kérni, hogy nyújtsák be a file-okat újra, a Word által olvasható formátumban.
- 4) A Meghatározás-tervezet **terjedelme** megfelelő. A Résztes Államoktól elvárt terjedelem 1 vagy 2 A4-es oldal, de ennek megítélésében a Bizottság meglehetősen rugalmas. Egy 3-4 oldalas Meghatározás tervezet általában elfogadható, különösen abban az esetben, ha a helyszín komplex, de egy fél oldalas (túl rövid) vagy egy 10 oldalas (túl hosszú) Meghatározás tervezetet valószínűleg visszaküldenek a Résztes Államnak átdolgozásra.
- 5) A helyszínek a Meghatározás tervezeten szereplő **neve** megegyezik a Világörökség Jegyzékben szereplő névvel. Ha a név nem teljesen ugyanaz (például ”...Helyszín” szerepel ”...régészeti helyszín” helyett), akkor azt ki kell javítani. Ebben az esetben közvetlenül a VÖK fogja a javítást véghez vinni, anélkül, hogy a Résztes Állammal kapcsolatba lépne, valamint tájékoztatja az illetékes Tanácsadó Szervet/Szerveket is. A javítást a Tanácsadó Testület felülvizsgálatát követően jegyezni fogják a módosított tervezeten.
- 6) Ha a helyszín **hektárban mért területe** szerepel a Meghatározás tervezetben, akkor az megfelel a felvett helyszín területének (ez az adat hozzáférhető a VÖK honlapján). Amennyiben ez nem így van, akkor azt javítani kell. Ebben az esetben közvetlenül a VÖK fogja a javítást véghez vinni, anélkül, hogy a Résztes Állammal kapcsolatba lépne, valamint tájékoztatja az illetékes Tanácsadó Szervet/Szerveket is. A javítást a Tanácsadó Testület felülvizsgálatát követően jegyezni fogják a módosított tervezeten.
- 7) A Meghatározás tervezet a KEÉ Meghatározás **minden szükséges fejezetét** tartalmazza.
- 8) A Meghatározás tervezetben feltüntetett kritériumok **megegyeznek** a Világörökség Bizottság által a felvételkor elfogadott kritériumokkal és **új kritérium nem került** hozzáadásra.

2. SZ. FÜGGELÉK: A KIEMELKEDŐ EGYETEMES ÉRTÉK VISSZAMENŐLEGES MEGHATÁROZÁSI ELKÉSZÍTÉSE, ÁTVIZSGÁLÁSA ÉS JÓVÁHAGYÁSA

A Világörökségi helyszín Világörökségi Listára való felvételével kapcsolatos hivatalos dokumentumok (Világörökség Bizottság döntése, Tanácsadó Testület értékelése, Felterjesztési dokumentáció) és az arról meglévő tudása alapján, a Részes Állam megszövegez egy Visszamenőleges Kiemelkedő Egyetemes Érték Meghatározás tervezetét.

A Részes Állam a tervezetet hivatalosan benyújtja a Visszamenőleges Kiemelkedő Egyetemes Érték Meghatározás Tervezetét a Világörökség Központnak.

A Világörökség Központ ellenőrzi, hogy a tervezet hiánytalan-e, és ebben az esetben továbbküldi a felelős Tanácsadó Testület(ek)nek (ICOMOS és/vagy IUCN).

A felelős Tanácsadó Testület(ek) (ICOMOS és/vagy IUCN) felülvizsgálja a meghatározás tervezetét és visszaküldi a Világörökség Központba.

A Világörökség Központ az átdolgozott szöveget visszaküldi a Részes Államnak jóváhagyásra. Szükség esetén további egy, vagy több tervezet-csere történhet, de kívánatos a mielőbbi megegyezés. A Részes Állam és a Tanácsadó Szerv(ek) megtárgyalhatják a magyarázatot igénylő kérdéseket, amennyiben szükséges.

A Részes Állam jóváhagyása után a Világörökség Központ a Meghatározás tervezetét a Világörökség Bizottság munkadokumentumaként előkészíti

A Világörökség Bizottság elfogadja a Kiemelkedő Egyetemes Érték Visszamenőleges Meghatározását. Ha, kivételes esetben a Bizottság nem ért egyet a benyújtott verzióval, visszaküldheti a Meghatározást további módosításra.

**3. SZ. FÜGGELÉK: A VILÁGÖRÖKSÉG KRITÉRIUMOK VÁLTOZÁSAI A MŰKÖDÉSI IRÁNYELVEK (MI) KÜLÖNBÖZŐ VÁLTOZATAIBAN
A KULTURÁLIS KRITÉRIUMOK VÁLTOZÁSAI ((i)-(vi) kritériumok)**

	OG 1977	OG 1980	OG 1983	OG 1984
Crit (i)	Represent a unique artistic or aesthetic achievement, a masterpiece of human creative genius	Represent a unique artistic or aesthetic achievement, a masterpiece of human creative genius	Represent a unique artistic achievement, a masterpiece of human creative genius	Represent a unique artistic achievement, a masterpiece of human creative genius
Crit (ii)	Have exerted considerable influence, over a span of time or within a cultural area of the world, on subsequent developments in architecture, monumental sculpture, garden and landscape design, related arts, or human settlements	Have exerted great influence, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture, monumental arts, or town planning and landscaping	Have exerted great influence, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture, monumental arts, or town planning and landscaping	Have exerted great influence, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture, monumental arts, or town planning and landscaping
Crit (iii)	Be unique, extremely rare, or of great antiquity	Bear a unique or at least exceptional testimony to a civilization which has disappeared	Bear a unique or at least exceptional testimony to a civilization which has disappeared	Bear a unique or at least exceptional testimony to a civilization which has disappeared
Crit (iv)	Be among the most characteristic examples of a type of structure, the type representing an important cultural, social, artistic, scientific, technological or industrial development	Be an outstanding example of a type of structure which illustrates a significant stage in history	Be an outstanding example of a type of building or architectural ensemble which illustrates a significant stage in history	Be an outstanding example of a type of building or architectural ensemble which illustrates a significant stage in history
Crit (v)	Be a characteristic example of a significant, traditional style of architecture, method of construction, or human settlement, that is fragile by nature or has become vulnerable under the impact of irreversible socio-cultural or economic change	Be an outstanding example of a traditional human settlement which is representative of a culture and which has become vulnerable under the impact of irreversible change	Be an outstanding example of a traditional human settlement which is representative of a culture and which has become vulnerable under the impact of irreversible change	Be an outstanding example of a traditional human settlement which is representative of a culture and which has become vulnerable under the impact of irreversible change
Crit (vi)	Be most importantly associated with ideas or beliefs, with events or with persons, of outstanding historical importance or significance	Be directly or tangibly associated with events or with ideas or beliefs of outstanding universal significance (the Committee considered that this criterion should justify inclusion in the List only in exceptional circumstances or in conjunction with other criteria)	Be directly or tangibly associated with events or with ideas or beliefs of outstanding universal significance (the Committee considered that this criterion should justify inclusion in the List only in exceptional circumstances or in conjunction with other criteria)	Be directly or tangibly associated with events or with ideas or beliefs of outstanding universal significance (the Committee considered that this criterion should justify inclusion in the List only in exceptional circumstances or in conjunction with other criteria)

	OG 1988	OG 1992	OG 1994
Crit (i)	Represent a unique artistic achievement, a masterpiece of human creative genius	Represent a unique artistic achievement, a masterpiece of human creative genius	Represent a unique artistic achievement, a masterpiece of human creative genius
Crit (ii)	Have exerted great influence, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture, monumental arts, or town planning and landscaping	Have exerted great influence, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture, monumental arts, or town planning and landscaping	Have exerted great influence, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture, monumental arts, or town planning and landscape design
Crit (iii)	Bear a unique or at least exceptional testimony to a civilization which has disappeared	Bear a unique or at least exceptional testimony to a civilization which has disappeared	Bear a unique or at least exceptional testimony to a civilization or cultural tradition which has disappeared
Crit (iv)	Be an outstanding example of a type of building or architectural ensemble which illustrates a significant stage in history	Be an outstanding example of a type of building or architectural ensemble which illustrates a significant stage in history	Be an outstanding example of a type of building or architectural ensemble or landscape which illustrates (a) significant stage(s) in human history
Crit (v)	Be an outstanding example of a traditional human settlement which is representative of a culture and which has become vulnerable under the impact of irreversible change	Be an outstanding example of a traditional human settlement which is representative of a culture and which has become vulnerable under the impact of irreversible change	Be an outstanding example of a traditional human settlement or land-use which is representative of a culture (or cultures), especially when it has become vulnerable under the impact of irreversible change
Crit (vi)	Be directly or tangibly associated with events or with ideas or beliefs of outstanding universal significance (the Committee considered that this criterion should justify inclusion in the List only in exceptional circumstances or in conjunction with other criteria)	Be directly or tangibly associated with events or with ideas or beliefs of outstanding universal significance (the Committee considered that this criterion should justify inclusion in the List only in exceptional circumstances or in conjunction with other criteria)	Be directly or tangibly associated with events or living traditions, with ideas, or with beliefs, with artistic and literary works of outstanding universal significance (the Committee considered that this criterion should justify inclusion in the List only in exceptional circumstances or in conjunction with other criteria)

	OG 1996	OG 1997/1999	OG 2005	2008
Crit (i)	Represent a masterpiece of human creative genius	Represent a masterpiece of human creative genius	Represent a masterpiece of human creative genius	Represent a masterpiece of human creative genius
Crit (ii)	Exhibit an important interchange of human values, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture or technology, monumental arts, town planning or landscape design	Exhibit an important interchange of human values, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture or technology, monumental arts, town planning or landscape design	Exhibit an important interchange of human values, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture or technology, monumental arts, town planning or landscape design	Exhibit an important interchange of human values, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture or technology, monumental arts, town planning or landscape design
Crit (iii)	Bear a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilization which is living or which has disappeared	Bear a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilization which is living or which has disappeared	Bear a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilization which is living or which has disappeared	Bear a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilization which is living or which has disappeared
Crit (iv)	Be an outstanding example of a type of building or architectural or technological ensemble or landscape which illustrates (a) significant stage(s) in human history	Be an outstanding example of a type of building or architectural or technological ensemble or landscape which illustrates (a) significant stage(s) in human history	Be an outstanding example of a type of building or architectural or technological ensemble or landscape which illustrates (a) significant stage(s) in human history	Be an outstanding example of a type of building, architectural or technological ensemble or landscape which illustrates (a) significant stage(s) in human history
Crit (v)	Be an outstanding example of a traditional human settlement or land-use which is representative of a culture (or cultures), especially when it has become vulnerable under the impact of irreversible change	Be an outstanding example of a traditional human settlement or land-use which is representative of a culture (or cultures), especially when it has become vulnerable under the impact of irreversible change	Be an outstanding example of a traditional human settlement, land-use, or sea-use which is representative of a culture (or cultures), or human interaction with the environment especially when it has become vulnerable under the impact of irreversible change	Be an outstanding example of a traditional human settlement, land-use, or sea-use which is representative of a culture (or cultures), or human interaction with the environment especially when it has become vulnerable under the impact of irreversible change
Crit (vi)	Be directly or tangibly associated with events or living traditions, with ideas, or with beliefs, with artistic and literary works of outstanding universal significance (the Committee considered that this criterion should justify inclusion in the List only in exceptional circumstances or in conjunction with other criteria cultural or natural)	Be directly or tangibly associated with events or living traditions, with ideas, or with beliefs, with artistic and literary works of outstanding universal significance (the Committee considered that this criterion should justify inclusion in the List only in exceptional circumstances and in conjunction with other criteria cultural or natural)	Be directly or tangibly associated with events or living traditions, with ideas, or with beliefs, with artistic and literary works of outstanding universal significance (The Committee considers that this criterion should preferably be used in conjunction with other criteria)	Be directly or tangibly associated with events or living traditions, with ideas, or with beliefs, with artistic and literary works of outstanding universal significance (The Committee considers that this criterion should preferably be used in conjunction with other criteria)

A TERMÉSZETI KRITÉRIUMOK VÁLTOZÁSAI ((vii)-(x) kritériumok)

Megjegyzés 1.: 2005-ig a természeti kritériumok (i) -től (iv)-ig terjedtek. Amikor a számokat újrendszerezték, megváltozott a sorrendjük, így (i) (viii) -re, (ii) (ix)-re, (iii) (vii)-re, és (iv) (x)-re változott. A lenti táblázatban a számok a kapcsolódó kritériumoknak megfelelően láthatók.

Megjegyzés 2.: A kritériumok megszövegezésének 1992 és 1994 között történt változásai a helyszínek újbesorolásakor figyelembe lettek véve.

Megjegyzés 3.: *Dőlttel* szedve olvasható az a szöveg, amely az új verzióban a kritériumból törölve lett. A kritériumhoz hozzáadott szöveg **vastagon** van szedve.

<u>Definition of Natural criteria, October 1977</u>	<u>Definition of Natural criteria, October 1980</u>	<u>Definition of Natural criteria, November 1983</u>	<u>Definition of Natural criteria, March 1992</u>	<u>Definition of Natural criteria, February 1994</u>	<u>Definition of Natural criteria, February 2005</u>
(i) be outstanding examples representing <u>the major stages of the earth's evolutionary history</u> . <i>This category would include sites which represent the major "eras" of geological history such as "the age of reptiles" where the development of the planet's natural diversity can well be demonstrated and such as the "ice age" where early man and his environment underwent major changes; or</i>	(i) be outstanding examples representing <u>the major stages of the earth's evolutionary history</u> ;	(i) be outstanding examples representing <u>the major stages of the earth's evolutionary history</u> ;	(a) (i) be outstanding examples representing the <u>major stages of the earth's evolutionary history</u> ; or	(a) (i) be outstanding examples representing major stages of earth's history, including the record of life, significant on-going geological processes in the development of land forms, or significant geomorphic or physiographic features; or	(viii) be outstanding examples representing major stages of earth's history, including the record of life, significant on-going geological processes in the development of landforms, or significant geomorphic or physiographic features;
(ii) be outstanding examples representing significant ongoing <u>geological processes, biological evolution and man's interaction with his natural environment</u> . As distinct from the periods of the earth's development, this focuses upon ongoing processes in the development of communities of plants and animals, landforms and marine and fresh water bodies. <i>This category would include for example (a) as geological processes, glaciation and volcanism, (b) as biological evolution, examples of biomes such as tropical rainforests, deserts and tundra (c) as interaction between man and his natural environment, terraced agricultural landscapes; or</i>	(ii) be outstanding examples representing <u>significant ongoing geological processes, biological evolution and man's interaction with his natural environment</u> ; as distinct from the periods of the earth's development, this focuses upon ongoing processes in the development of communities of plants and animals, landforms and marine and fresh water bodies; or	(ii) be outstanding examples representing <u>significant ongoing geological processes, biological evolution and man's interaction with his natural environment</u> ; as distinct from the periods of the earth's development, this focuses upon ongoing processes in the development of communities of plants and animals, landforms and marine and fresh water bodies; or	(ii) be outstanding examples representing <u>significant ongoing geological processes, biological evolution and man's interaction with his natural environment</u> ; <i>as distinct from the periods of the earth's development, this focuses upon ongoing processes in the development of communities of plants and animals, landforms and marine areas and fresh water bodies; or</i>	(ii) be outstanding examples representing significant on-going ecological and biological processes in the evolution and development of terrestrial, fresh water, coastal and marine ecosystems and communities of plants and animals; or	(ix) be outstanding examples representing significant on-going ecological and biological processes in the evolution and development of terrestrial, fresh water, coastal and marine ecosystems and communities of plants and animals;

<u>Definition of Natural criteria, October 1977</u>	<u>Definition of Natural criteria, October 1980</u>	<u>Definition of Natural criteria, November 1983</u>	<u>Definition of Natural criteria, March 1992</u>	<u>Definition of Natural criteria, February 1994</u>	<u>Definition of Natural criteria, February 2005</u>
(iii) contain <u>unique, rare or superlative natural phenomena, formations or features or areas of exceptional natural beauty</u> , such as superlative examples of the most important ecosystems to man, natural features, (for instance, rivers, mountains, waterfalls), spectacles presented by great concentrations of animals, sweeping vistas covered by natural vegetation and exceptional combinations of natural and cultural elements; or	(iii) contain <u>superlative natural phenomena, formations or features or areas of exceptional natural beauty, such as superlative</u> examples of the most important ecosystems to man, natural features, spectacles presented by great concentrations of animals, sweeping vistas covered by natural vegetation and exceptional combinations of natural and cultural elements; or	(iii) contain <u>superlative natural phenomena, formations or features for instance, outstanding</u> examples of the most important ecosystems, areas of exceptional natural beauty or exceptional combinations of natural and cultural elements; or	(iii) contain <u>superlative natural phenomena, formations or features, for instance, outstanding examples of the most important ecosystems,</u> areas of exceptional natural beauty or exceptional combinations of natural and cultural elements; or	(iii) contain superlative natural phenomena or areas of exceptional natural beauty and aesthetic importance; or	(vii) contain superlative natural phenomena or areas of exceptional natural beauty and aesthetic importance;
(iv) be <u>habitats where populations of rare or endangered species of plants and animals still survive. This category would include those ecosystems in which concentrations of plants and animals of universal interest and significance are found.</u>	(iv) contain the most important and significant natural habitats where threatened species of animals or plants of outstanding universal value from the point of view of sciences or conservation still survive.	(iv) contain <u>the most important and significant natural habitats where threatened species of animals or plants of outstanding universal value</u> from the point of view of sciences or conservation still survive.	(iv) contain <u>the most important and significant natural habitats where threatened species of animals or plants of outstanding universal value</u> from the point of view of science or conservation <i>still survive.</i>	(iv) contain the most important and significant natural habitats for in-situ conservation of biological diversity, including those containing threatened species of outstanding universal value from the point of view of science or conservation;	(x) contain the most important and significant natural habitats for in-situ conservation of biological diversity, including those containing threatened species of outstanding universal value from the point of view of science or conservation.

**ICOMOS
ICCROM
IUCN
UNESCO World Heritage Centre**

2010. Július

Ezen dokumentum nem-kereskedelmi célra szabadon másolható.

Translation of this document has been financially assisted by the Swiss Confederation.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department of the Environment,
Transport, Energy and Communications DETEC
Federal Office for the Environment FOEN